

ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน: คุณค่า บทบาทหน้าที่และอัตลักษณ์ของ
กลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู ตำบลกู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ
History, Story and Legend: Values, Roles and Identity of Kui Ethnic Group at
Ku Village, Ku Sub-district, Prangku District, Sisaket Province

บุรณเชน สุขคุ้ม

Boonchen Sukkum

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail: chen_517@hotmail.com

Received August 7, 2021; Revised September 8, 2021; Accepted October 13, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนาน ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู ตำบลกู อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูผ่านตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คนได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำทางศาสนา ผู้นำวัฒนธรรม เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย 3 ครั้ง เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านกูได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากอำเภอศีร์ชภุมิ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อหนีโรคระบาดและหาที่ทำกินใหม่ ประวัติศาสตร์ของชุมชนชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนที่จำเป็นต้องปรับตัวให้ดำเนินชีวิตไปตามกฎ กติกา และข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อัตลักษณ์ร่วมชาวกูยบ้านกูที่เห็นได้ชัดคือความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมพื้นบ้าน ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ผีอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน อันเป็นแกนยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนบ้านกู ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ว่ามีบทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและพิธีกรรม บทบาทในการให้การศึกษอบรมระเบียบพฤติกรรมแบบแผนและรักษามาตรฐานทางสังคม การสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติปฏิบัติตามบทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในชุมชน นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ทั้งด้านความบันเทิง ด้านปัญญา ด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์; เรื่องเล่า; ตำนาน; คุณค่า; บทบาทหน้าที่; กลุ่มชาติพันธุ์กูย

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the history, story, and legend of the Kui ethnic group at Ku village, Ku sub-district, Prangku district, Sisaket province; and 2) to study the identity of the Kui ethnic group at Ku village through history, story, and legend that reflect values and roles, 12 informants are community leaders, ritual leaders, religious leaders, and cultural leaders, the data were collected through in-depth interview, focus group of 3 times and descriptive.

It was found that history of community at Ku village had migrated from Sikhorapum district, Surin province to flee from an epidemic and search for a new workplace. The history of the community indicated the identity of the community that had to be adjusted to live as a rule, treaty, and joint agreement in the community. The group identity of Kui people at Ku village that has seen clearly that is the belief of people in community expressing through local rites and belief in supernatural powers such as ancestor ghosts, grandfather's ghosts, guard ghosts, and sacred things in the house. They are the center that bind people together in community to be united. The group identity of Kui people at Ku village still reflects the mantle that has roles to explain the origin of crowds and rites, roles in educating to train rules, behavior, customs, and maintain social standards, creating a ban for people in the community must behave as the role in being way out for anger of people occurred from social rules and roles in entertaining people in the community. Besides, it still reflects the values on among entertainment, wisdom, strengthening relationships, morality, and education about society and culture.

Keywords: History; Story; Legend; Values; Roles; Kui Ethnic Group

บทนำ

จังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มอาศัยอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ลาว เขมร กูย และเยอ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้มีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันและบางกลุ่มมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกัน การสืบค้นร่องรอยประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของมนุษย์เป็นเสมือนเครื่องมือยืนยันการดำรงอยู่ของบรรพบุรุษ การศึกษาเรื่องราวในอดีตแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นมาและการคงอยู่ของท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้สร้างสมความเป็นตัวตนไว้ให้ลูกหลาน ทำให้ได้เรียนรู้จารีตปฏิบัติและการดำรงชีวิตเชื่อมโยงคนรุ่นก่อน ๆ กับคนรุ่นหลัง ประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นเครื่องมือที่ทำให้คน

เห็นความเป็นตัวตนของตนเอง สำนึกในคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเองเป็นที่ประจักษ์จากคนรุ่นก่อน สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยปกติสุข รู้จักปรับเปลี่ยน รู้จักคิด รู้จักทำ สังเกตจดจำเพื่อสืบทอดเรื่องราวต่าง ๆ ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ขาดสาย การศึกษาประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นหน้าที่ของคนรุ่นหลังที่จะสะท้อนให้เห็นภาพของการดำรงชีวิตของชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการเล่าขานจากรุ่นสู่รุ่นเป็นระยะเวลานาน ทั้งยังได้สอดแทรกคุณธรรม ความเชื่อ ค่านิยม จารีตประเพณี รวมถึงแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ซึ่งจะทำให้รับรู้ถึงภูมิหลังผ่านเรื่องราวจากตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์

ชุมชนบ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในภาคอีสานตอนล่าง จัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก กลุ่มภาษามอญ-เขมร เป็นเชื้อสายระหว่างพวกเวดดิ (Weddid Proto – Australian) กับพวกเมลานีเซียน (Melanesian) (Seidenfaden, 1952) ลักษณะหน้าตาและเรือนร่างมีปะปนกันทั้งแบบเนกริโต (Negrito) หรือเมลานีเซียน (Melanesian) ซึ่งมีรูปร่างหน้าตาเป็นแบบพวกเซมัง (Semang) หรือเงาะคือผมหด หยิกหยอง จมูกบาน ริมฝีปากหนา ผิวดำมืด มีทั้งแบบอารยัน คือจมูกโด่งเป็นสันสูง หน้าผากสูง ปากเล็ก (แต่พบน้อย) แบบมอญเขมร ซึ่งมีรูปร่างใหญ่ ไหล่กว้างเป็นเหลี่ยม ภาษาที่พูดส่วนใหญ่พูดภาษาในตระกูลมอญเขมร มีคำที่คล้ายคลึงมอญและเขมบบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นคำของตนเอง (จิตร ภูมิศักดิ์, 2544) บ้านกู่มีประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่า 300 ปี มีอัตลักษณ์ ความเชื่อ ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต มีปราสาทปรางค์กู่สร้างเมื่อสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สมัยขอมเรืองอำนาจตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นปราสาท 3 หลัง สร้างเป็นแนวเรียงหน้ากระดานจากทิศใต้ไปทิศเหนือ ปราสาทปรางค์กู่เป็นสถานที่ที่ชาวกุ่มให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง หากมีกิจกรรมในหมู่บ้านหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการนำเครื่องเซ่นไหว้มาบอกกล่าวที่ปราสาทปรางค์กู่ให้รับทราบ จากตำนานและเรื่องเล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งเป็นชุมชนบ้านกู่เป็นเพียงมุขปาฐะยังไม่มีการบันทึกไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาด้านานเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านกู่ เบื้องหลังการดำเนินชีวิตของชุมชน

บทความวิจัยนี้นำเสนอตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชนบ้านกู่ การศึกษาจะแสดงถึงอัตลักษณ์และความเป็นจิตวิญญาณของชาวกุ่มอันเป็นระบบคุณค่าซึ่งประกอบด้วยตัวคุณค่าที่ร้อยรัดผู้คนเข้าด้วยกันให้อยู่เป็นครอบครัว ชุมชน เป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบ จารีตประเพณี วิถีปฏิบัติของชุมชน เป็นพลังในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชน เป็นการส่งเสริมศักยภาพพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องเล่า ตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์ญบ้านกู ตำบลกู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ญบ้านกู

การทบทวนวรรณกรรม

ชานนท์ ไชยทองดี (2558) ได้ศึกษาเรื่องนิทาน ตำนาน เรื่องเล่า: อัตลักษณ์ และความหมายทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ในจังหวัดศรีสะเกษในประเด็นอัตลักษณ์ และความหมายทางวัฒนธรรม โดยการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลประเภทชุมชนปาลู และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านตามระเบียบวิธีวิจัยทางคติชนวิทยา ผลการศึกษาพบว่า นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า ดังกล่าวสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ และสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์วัดคุ้งคู้คู้สิริ เทพคู้คู้สิริ บุคคลคู้คู้สิริ สัตว์คู้คู้สิริกับการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมวิญญานคู้คู้สิริ และพืชคู้คู้สิริ นอกจากนี้ยังสะท้อนความสำคัญในถิ่นฐานบ้านเกิด การเคารพในวิถีธรรมชาติ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งผี ทั้งพุทธศาสนา ทั้งหมดนั้นมาจากสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งทางวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐาน เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของกลุ่มชนอันทรงคุณค่า สามารถสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ภายใต้เงื่อนไขของการมีอยู่ของสังคม

รัชณี กาวี และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาทหน้าที่ คุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปู้ม อำเภอมะนังน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าผาปู้มผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ และเพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปู้มผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ ผลการวิจัย พบว่า ประวัติศาสตร์ของชุมชนท่าผาปู้มชี้ให้เห็นถึงรากฐานที่มาของกลุ่มคนว่ามีที่มาจากการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อหาที่ทำกินใหม่ ประวัติศาสตร์ของชุมชนชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนว่า ชนทุกเผ่าพันธุ์จำเป็นต้องปรับตัวให้ดำเนินชีวิตไปตาม กฎ กติกา และข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อัตลักษณ์ร่วมกันอีกอย่างที่ได้ชัดก็คือ ความเชื่อของกลุ่มคนในชุมชนที่แสดงออกผ่านพิธีกรรม ให้เห็นว่าเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีนางงาไม้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน ประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นแกนยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อัตลักษณ์ร่วมที่ได้จากการศึกษาผ่านนิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์ ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ ว่ามี บทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชนและพิธีกรรม สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทั้งด้านความบันเทิง ด้านปัญญา ด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคม และวัฒนธรรม

อิศรา จันทรทอง ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีแก้ลมของชาวกูย ผลการศึกษาพบว่า ชาวกูยยังคงนับถือผี ทั้งผีบรรพบุรุษสายตระกูลและผีปู่ตา ผีมีจัดเป็นผีในสายตระกูลมีบทบาทต่อชุมชนและบุคคลเป็นอย่างมาก การศึกษาพิธีแก้ลม แบ่งได้ 2 ลักษณะคือบทบาทระดับปัจเจกบุคคลและในระดับชุมชน ระดับปัจเจกบุคคลพบว่าความเชื่อในพิธีกรรมมีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจในภาวะวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วย ส่วนระดับชุมชน พิธีแก้ลมมีบทบาทในการรักษาโรค การควบคุมสังคม และระบายความกดดันและความขัดแย้ง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) แนวคิดเรื่องพิธีกรรมกับคุณค่าต่อชุมชน และแนวคิดบทบาทหน้าที่และคุณค่าด้านคติชนวิทยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

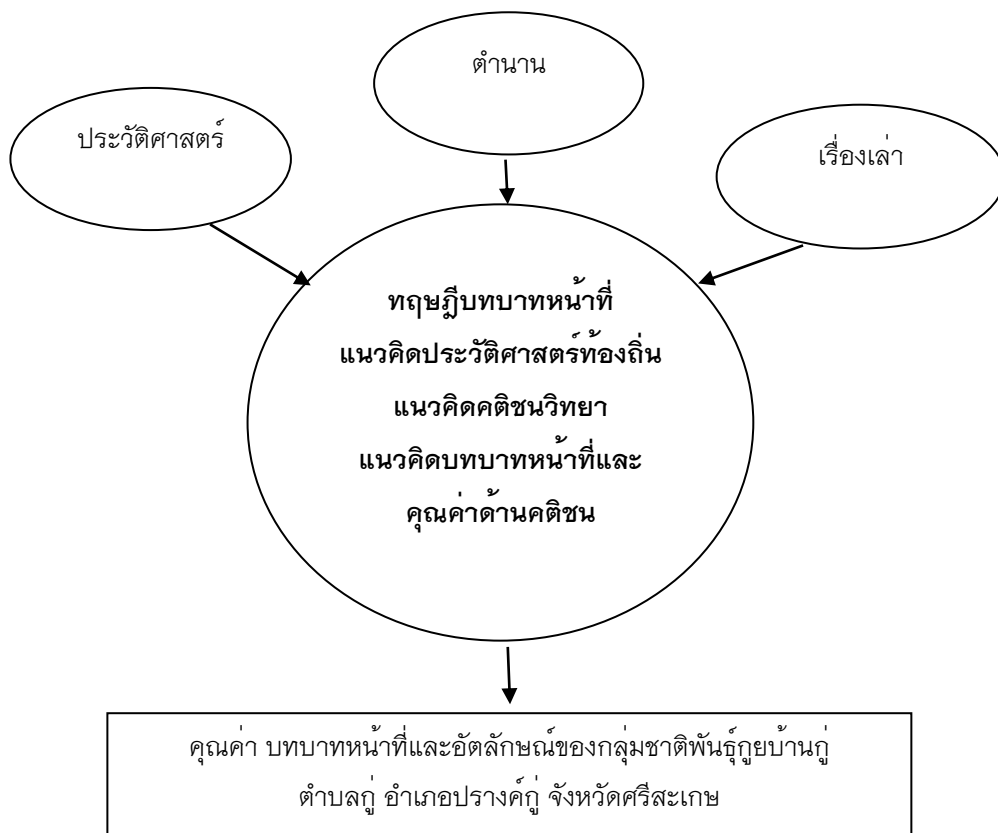
ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) เป็นทฤษฎีสำคัญทฤษฎีหนึ่งในแนวคิดคติชนวิทยา ศิราพร ณ ถลาง (2548) กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนในสังคมว่า เป็นแนวคิดของสำนักคิดที่เรียกว่า ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ (Functionalism) ซึ่งจะตั้งคำถามว่า ข้อมูลทางคติชนมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในสังคมในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม เนื่องจากทฤษฎีนี้มองว่าวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางจิตใจ วัฒนธรรมในส่วนที่เป็นคติชนไม่ว่าจะเป็นคติชนเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ เพลง การละเล่น การแสดง ความเชื่อ พิธีกรรม ล้วนมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทางด้านจิตใจ ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมที่เป็นคติชนจึงควรศึกษาในบริบททางสังคมนั้น ๆ

แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเรื่องราวในอดีตของความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนกับธรรมชาติ ผู้คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติและผู้คนที่อยู่อาศัยร่วมกัน อาจเป็นกลุ่มเดี่ยวกันหรือหลายกลุ่ม โดยที่ผู้คนดังกล่าวมีสำนึกร่วมกัน ผู้คนเหล่านี้ได้เผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งสาเหตุอันเนื่องมาจากปัจจัยภายในและภายนอก ได้เกิดการปรับตัวและประสบการณ์ดังกล่าวบางประการได้กลายเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของคนรุ่นต่อมา การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐนี้ก็เนื่องจากว่าสังคมหรือชุมชนต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีประวัติศาสตร์ของตนเอง ไม่ต่างไปจากราชวงศ์ กลุ่มคน หรือชนชั้นที่กุมอำนาจรัฐ นอกจากนั้นแล้วประวัติศาสตร์ของสังคมหรือชุมชนต่างๆ ยังมีบทบาทที่แยกแยะกันไม่ได้จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐหรือชุมชนหรือหน่วยงานทางสังคมหรือชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวสำคัญไม่น้อยไปกว่ากลุ่มหรือชนชั้นที่ถืออำนาจ

แนวคิดคติชนวิทยา (folkloristics) เป็นสาขาหนึ่งที่ศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมของมนุษย์ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาทั้งในสังคมชนบทและในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทาน นิยายประจำถิ่น เพลง ปริศนาคำทาย สำนวนภาษิต คำพังเพย การละเล่น การแสดง เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน

ยาพื้นบ้าน ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม สำหรับผู้ที่ศึกษาความรู้ด้านคติชนวิทยา จะเรียกว่า "นักคติชนวิทยา" (folklorist)

แนวคิดบทบาทหน้าที่และคุณค่าด้านคติชน กุหลาบ มัลลิกะมาส (2537) อธิบายว่า คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและสังคมหลายอย่าง คติชนวิทยาไม่ใช่แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมและวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะสืบทอดไปในสังคมเท่านั้น แต่มนุษย์ยังเป็นผู้ผลิตสร้างคติชนวิทยาและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้เราประจักษ์ว่าคติชนวิทยามีหน้าที่ คุณค่า บทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมมนุษย์เป็นคติชนที่กำกับวิถีทางของการดำเนินชีวิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัยคือชุมชนบ้านกู๋ ตำบลกู๋ อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นผู้ที่มีความรู้หรือมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาที่สุดหรือมีความเกี่ยวข้องมากที่สุดโดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเอาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรม ผู้นำด้านวัฒนธรรม และประชาชนในพื้นที่เป้าหมายที่มีข้อมูล จำนวน 20 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) การสนทนากลุ่มย่อยจำนวน

3 ครั้ง และการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำพิธีกรรมและผู้นำวัฒนธรรม 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) 3) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2562 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการดำเนินการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความถูกต้องของข้อมูลและตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ตำบลภูเป็นตำบลที่มีมาอย่างยาวนานซึ่งได้แยกออกมาตั้งเป็นอำเภอปรางค์กู่ เดิมขึ้นอยู่กับอำเภอขุขันธ์ ต่อมาได้แยกออกมาเป็นอำเภอปรางค์กู่ โดยตั้งเป็นชื่อตำบลภูเนื่องจากมีปราสาทชื่อว่า “ปราสาทปรางค์กู่” บ้านภูเป็นหมู่บ้านที่มีการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาประมาณ 300 กว่าปี ชุมชนชาวภูบ้านภูได้อพยพมาจากบ้านอาเลา อำเภอศีร์ชภุมิ ผู้ที่อพยพมาตั้งชุมชนเป็นคนแรกคือ “ตาโก” เนื่องจากท่านเห็นว่าทำเลเหมาะแก่การตั้งรกรากที่อยู่อาศัย ดำเนินและเรื่องเล่าที่สำคัญ เช่น ดำเนินและเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีอารักษ์ ชาวภูบ้านภูนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีปู่ตาและ มีความเชื่อเกี่ยวกับผีสาแหรกเทวดาอยู่มาก นอกจากนี้แล้วยังเคารพผีอารักษ์ ผีแกน ผีพ่อแม่ ชาวบ้านภูเชื่อว่าผีอารักษ์เป็นผีที่คอยดูแลปสาธาณะ หนองน้ำประจำหมู่บ้าน และปราสาทบ้านภู มีดำเนินและเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีอารักษ์ที่เล่าสืบทอดกันมามากมาย ผีอารักษ์มักปรากฏกายให้ผู้ที่ลักลอบตัดไม้หรือหาสัตว์น้ำในสระประจำหมู่บ้านเห็นเป็นรูปร่างสัตว์ต่างๆ เช่น ม้าตัวใหญ่ สุนัขตัวใหญ่ ชาวบ้านไม่กล้าแม้กระทั่งเข้าไปเก็บเห็ด เก็บหน่อไม้ ถ้ามีความต้องการจริงๆ ก็จะไปขอต่อผีอารักษ์ก่อนจึงจะกล้าเข้าไป

ตำนานชาวภูที่สามารถพบได้อีกทางหนึ่งก็คือในพิธีแก้ลมอซึ่งเป็นพิธีกรรมคล้ายรำผีฟ้าที่จัดขึ้นเพื่อรักษาคนไข้ พิธีแก้ลมอของชาวภูจะมีตอนที่สะท้อนตำนานของชาวภู เช่น ตอนออกคล้องช้าง ก่อนที่จะออกคล้องช้างจะมีการบวงสรวงที่ศาลปู่ตาประจำหมู่บ้าน สะท้อนเรื่องราวของชาวภูได้อย่างชัดเจน แม้ในปัจจุบันจะไม่มีคล้องช้างแล้ว แต่ในพิธีกรรมแก้ลมอก็ยังคงเหลือร่องรอยการออกคล้องช้างอยู่ในพิธีกรรมด้วย มีเรื่องเล่าว่า ในอดีตเคยมีเหตุการณ์ผีปะกำเข้าสิงคนในหมู่บ้าน หมอดูหรือหมอทรงทำนายว่าผีปะกำอยากออกคล้องช้าง ชาวบ้านจึงจัดพิธีแก้ลมอโดยมีเหตุการณ์สมมติคล้ายการออกคล้องช้างในป่า โดยมีหมอทรงแสดงบทบาทเป็นครุฑาใหญ่และมีผู้เข้าร่วมพิธีแก้ลมอเป็นลูกน้อง ทำพิธีเช่นไหว้ผีปะกำก่อนออกไปล่าช้าง มีการพ่อนรำ การเดินทางไปถึงป่ามีการตั้งปะรำเพื่อเช่นไหว้ การคล้องช้างป่าและการนำช้างกลับมา ตำนานเกี่ยวกับการคล้องช้างของชาวภูบ้านภูบ่งบอกถึงบทบาทของชาวภูที่เคยผูกพันกับการคล้องช้างมาตั้งแต่อดีต แม้ปัจจุบันชาวภูบ้านภูจะไม่มี

ออกคล้องช้างแล้วแต่เหตุการณ์การคล้องช้างยังคงมีให้เห็นในพิธีกรรมแก้มอ บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวกูยมาตั้งแต่อดีต คือความสามารถในการคล้องช้างนั่นเอง

ภาพที่ 2 พิธีกรรมแก้มอของชาวกูย

ตำนานเกี่ยวกับตัวอักษรของชาวกูย กลุ่มชาติพันธุ์กูยมีเพียงภาษาพูดแต่ไม่ปรากฏมีภาษาเขียน มีตำนานเกี่ยวกับตัวอักษรของชาวกูยว่า มีชายหนุ่มสี่คนเดินทางเข้าป่าเพื่อแสวงหาถิ่นกำเนิดของตน ครั้นถึงเวลาตีค พระอินทร์แปลงกายเป็นชายชราพอรับรู้ว่ายัยทั้งสี่คนกำลังค้นหาภาษาของตนเอง ก็บอกให้ไปหาไม้กระดานมาเขียนจารึกตัวอักษร ทุกคนได้เขียนอักษรลงในไม้กระดาน แต่ชายชาวกูยได้เขียนอักษรลงในหนังสือหนึ่งเล่ม เมื่อตื่นขึ้นมาชายสามคนได้แผ่นอักษรของตนเองกลับบ้านไป ส่วนชายชาวกูยกลับหาหนังสือที่เขavnไว้มองเจอ เดินตามหาจึงพบว่าหนังสือของตนเองถูกหมาป่าขโมยไปกัดกินหมดเหลือเพียงเศษเล็กเศษน้อยจึงหยิบมาปะติดปะต่ออ่านออกเป็นตัวอักษรได้ตัวเดียวคือ จ. จาน ก็เลยเอาเป็นอักษรหลักในภาษาของตน คำที่พูดออกมาคือ “จจจจจจจจ” หมายถึง หมาปากินหมด ภาษากูยจึงไม่มีภาษาเขียนมาจนทุกวันนี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นระบบของคุณค่าและบทบาทหน้าที่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลแล้วเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับกลุ่มชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง อันเป็นความพยายามที่จะบอกคนภายนอกถึงสถานะและศักดิ์ศรีทางสังคมของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีได้เป็นสิ่งตายตัวหรือหยุดนิ่งอยู่ตลอดไป แต่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

พิธีกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ คุณค่าและบทบาทหน้าที่ของชาวกูยบ้านกูมี 2 พิธีคือ พิธีแก้ลมอ และพิธีบุญเบิกฟ้า พิธีกรรมแก้ลมอมีคุณค่าด้านกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว คุณค่าด้าน การศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม แม้ว่าปัจจุบันสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่พิธีกรรมความ เชื่ออันเป็นอำนาจและพลังสำคัญที่มีอิทธิพลเป็นแกนยึดโยงชาวกูยบ้านกูเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน และสันติสุข มีคุณค่าคือความบันเทิง และคุณค่าด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม สะท้อน ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ว่ามีบทบาทอธิบายกำเนิดของกลุ่มชน บทบาทในการให้การศึกษาอบรม พฤติกรรมและรักษามาตรฐานทางสังคมและท้องถิ่น การสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติ ปฏิบัติตาม บทบาทในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม และบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม

พิธีบุญเบิกฟ้า แต่เดิมเป็นเพียงการเซ่นผีป่าหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งคือพิธีเบิกเดือนเบิกปีชาวบ้าน จัดพิธีเล็กๆ ภายในชุมชนในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวกูยบ้านกูจะนำเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษและบูชา เทพ แม่ธรณี ณ ปราสาทปรางค์กู ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ส่วนราชการในพื้นที่เห็นความสำคัญจึงเข้า ร่วมสนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรม พิธีกรรมบุญเบิกฟ้าในปัจจุบันดูเหมือนจะกลายเป็นพื้นที่ซึ่งชาวกูย ได้ใช้เป็นกลไกในการสร้างความหมายให้กับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แม้ว่าในอดีตภาครัฐจะใช้ในการ ปลุกจิตสำนึกสร้างความเป็นคนไทยให้รับรู้ในบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองไทยของรัฐ ชาติไทยผ่านคำเรียกว่า “ชาวกูย” แต่ชาวกูยกลับช่วงชิงเวทีนี้เป็นพื้นที่ของฟื้นฟูความเป็นชาติพันธุ์กูย จากสถานการณ์ที่ถูกกดทับให้ต้องซ่อนเร้นและด้วยความรู้สึกด้อยค่า ในพิธีกรรมบุญเบิกฟ้า ชาวกูยกลับใช้พื้นที่ของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเอง ภาพของคนที่ตั้งกายด้วยชุดของชาวกูย พูดคุยกันด้วยภาษากูย ในขบวนแห่ ภาพของความยิ้มแย้มแจ่มใสมีการทักทายกัน หยอกล้อ สนุกสนาน มีให้เห็นตลอดงาน การจัดนิทรรศการความเป็นมาของชาวกูยและวิถีชีวิตของชาวกูยในอดีต การนำข้าว ของเครื่องใช้ในอดีตออกมาจัดแสดง มีการใช้สื่อสัญลักษณ์ของความเป็นกูย ไม่ว่าจะเป็นภาพบ้านกูย ในอดีต ผ้าไหมชาวกูยถูกนำมาใช้ตกแต่งเวทีและตามสถานที่ต่างๆ ในงานสามารถมองเห็นได้อย่าง สะดุดตา แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาวกูยได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 3 ประเพณีบุญเบิกฟ้าของชาวกูยบ้านกู

การที่ชาวกูยได้ร่วมพิธีกรรมที่สำคัญย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยเฉพาะความเป็นเครือญาติชาติพันธุ์ ก่อเกิดพื้นที่ทางสังคมร่วมกันและมีการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล จึงมีความจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและปูชนียสถาน ศักดิ์สิทธิ์ การที่ชาวกูยบ้านกูได้มาร่วมพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ในงานบุญเบิกฟ้าซึ่งจัดขึ้นในเดือน 3 ของทุกปี ได้สะท้อนถึงการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ชาวกูยก็ใช้เป็นพื้นที่ในการแสดงความเป็นคนไทยภายใต้ความแตกต่างด้วยเช่นกัน เป็นความพยายามในการบอกให้ผู้อื่นได้รับทราบถึงอัตลักษณ์และการมีตัวตนและความเป็นคนไทยที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น พร้อมทั้งเป็นกลไกในการพยายามรักษามรดกวัฒนธรรมที่เหลืออยู่ไม่มากนักให้ลูกหลานได้รับทราบถึงเรื่องราวของชาวกูย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่นำเสนอประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ตำนานของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกู พบว่า ชุมชนบ้านกูมีการก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาประมาณ 300 กว่าปี ชาวกูยบ้านกูได้สร้างตัวตนกับการผลิตซ้ำทางประวัติศาสตร์ชุมชนจากการอยู่ร่วมกันในชุมชน เมื่อชุมชนมีคนมาอาศัยมากขึ้นแม้จะมีความเชื่อบางอย่างแตกต่างกันแต่ก็มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นกัน แต่เดิมนับถือผีบรรพบุรุษและผีปู่ตาต่อมาได้รับเอาพุทธศาสนามาผสมกัน ความเชื่อเหล่านี้ได้แสดงออกผ่านพิธีกรรมต่างๆ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนับถือผีบรรพบุรุษนี้เป็นการบ่งบอกอัตลักษณ์เฉพาะของชาวกูย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชาวกูยบ้านกูต้องการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นชาวกูย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี

หน้าที่นิยม (Functionalism) (Durkheim, 1964) กล่าวถึงเสถียรภาพทางสังคมที่เกิดจากสมาชิกของสังคมเรียนรู้ประเพณีเพื่อดำรงความอยู่รอดของตนเองและกลุ่ม อีกทั้งดำรงจริยธรรมและความภักดีเพื่อนำไปสู่การบูรณาการสังคม การติดต่อสัมพันธ์กันและกันส่งผลต่อการมีค่านิยมร่วมกัน มีความเชื่อร่วมกัน ทำให้การละเมิดในสังคมมีน้อยทำให้สังคมอยู่รอดได้ แสดงถึงความเอื้ออาทรของเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคี และเป็นการส่งเสริมสุขภาพจิตวิธีหนึ่ง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชาวภูยกบ้านกู่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง อัตลักษณ์เหล่านี้มีกระบวนการสืบทอดและกระบวนการสร้างขึ้นใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้อัตลักษณ์ของชาวภูยได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูซึ่งมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูย เมื่อชาวภูยกบ้านกู่มีการปรับตัวในพื้นที่แห่งใหม่ และกระบวนการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมด้วยโลกทัศน์ดั้งเดิมและโลกทัศน์ทางพุทธศาสนาโดยมีพิธีกรรมเป็นตัวเชื่อมคนได้มาเข้าร่วมเพื่อผลิตซ้ำสำคัญของความเป็นคนภูย การที่ชาวภูยได้ร่วมพิธีกรรมชุมชนย่อมมีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยเฉพาะความเป็นเครือญาติชาติพันธุ์ ก่อเกิดพื้นที่ทางสังคมร่วมกันและมีการสร้างเครือข่ายช่วยเหลือเกื้อกูล การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งที่เป็นพื้นที่ทางกายภาพและปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (2553) กล่าวว่า “พื้นที่ทางสังคม” หรือ “พื้นที่พิเศษ” หากมีปฏิบัติการทางสังคมเกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว เป็นการมองพื้นที่ในฐานะที่ถูกสร้างขึ้นในความสัมพันธ์กับสังคม เพื่อใช้ต่อรองเพื่อสร้างพื้นที่ทางสังคม อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบ ซึ่งได้ถูกเลือกสรรเพื่อผลิตซ้ำ สร้างใหม่ อย่างหลากหลายในฐานะยุทธวิธีของการต่อรอง ตอบโต้เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์

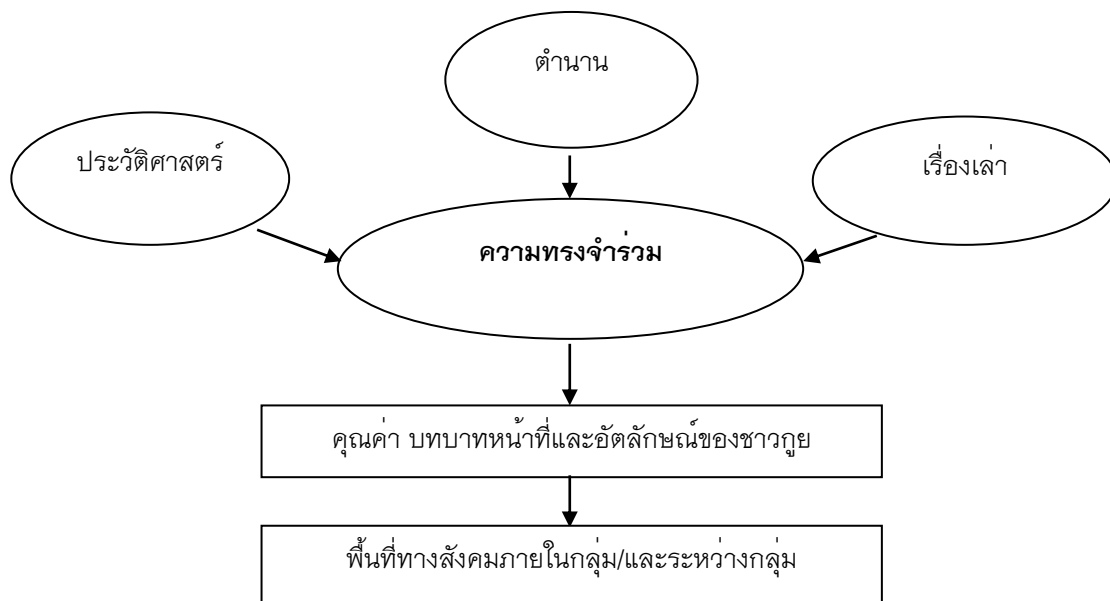
ชาวภูยกบ้านกู่ให้ความสำคัญเรื่องผีบรรพบุรุษผสมผสานเข้ากับพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับผีบรรพบุรุษผ่านพิธีกรรมจึงมีบทบาทในการให้การศึกษาอบรมแบบแผนและรักษามาตรฐานทางสังคม เป็นการสร้างข้อห้ามให้คนในชุมชนต้องประพฤติปฏิบัติตาม เป็นตัวควบคุมการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม มีคุณค่าด้านกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว คุณค่าด้านการศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม เป็นอำนาจและพลังสำคัญที่มีอิทธิพลเพื่อเป็นแกนยึดโยงชาวภูยกบ้านกู่เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนและสันติสุข มีคุณค่าคือความบันเทิงและยังมียกย่องในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม และบทบาทในการให้ความบันเทิงแก่คนในสังคม สอดคล้องกับ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) ที่กล่าวว่า คุณค่าของพิธีกรรม มีอำนาจโน้มน้าวให้คนที่มีส่วนร่วมในพิธีกรรม รับเอาคุณค่า และแบบอย่างพฤติกรรม ที่ต้องการเน้นเข้าไว้ในตัว เป็นการตอกย้ำความเชื่อ กรอบศีลธรรมจรรยาของกลุ่มชน แนวปฏิบัติและความคาดหวังโดยไม่ต้องใช้การจำแนก แจกแจงเหตุผล แต่ใช้ศรัทธา ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมเป็นการสร้างกระแสความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทและคุณค่าของพิธีกรรมตามกรอบแนวคิดด้านคติชนวิทยา ดังที่ กุหลาบ มลลิกะมาส (2537) ซึ่งกล่าวว่า คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและ

สังคมหลายอย่าง คติชนวิทยาไม่ใช่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมเท่านั้น ถ้าเราวิเคราะห์ตามคำกล่าวนี้ด้วยแนวคิดใหม่ว่าวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงแต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่จะสืบทอดไปในสังคมเท่านั้น แต่มนุษย์ยังเป็นผู้ผลิตสร้างคติชนวิทยาและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเพื่อให้คติชนวิทยามีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้เราประจักษ์ว่าคติชนวิทยามีหน้าที่ คุณค่า บทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตและสังคมมนุษย์เป็นคติชนที่กำกับวิถีทางของการดำเนินชีวิต

การสร้างอัตลักษณ์ของชาวกูยบ้านกูผ่านพิธีกรรมบุญเบิกฟ้า จากเดิมบุญเบิกฟ้าเป็นเพียงพิธีกรรมเล็กๆ ในปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่ซึ่งชาวกูยได้ใช้เป็นกลไกในการสร้างความหมายให้กับความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง แม้ว่าในอดีตภาครัฐจะใช้ในการปลูกจิตสำนึกสร้างความเป็นคนไทยให้รับรู้ในบทบาทและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองไทยของประเทศไทยผ่านคำเรียกว่า “ชาวกูย” แต่ชาวกูยกลับช่วงชิงเวทีนี้เป็นพื้นที่ของพื้นที่ของความเป็นชาติพันธุ์กูย จากสถานการณ์ที่ถูกกดทับให้ต้องซ่อนเร้นและด้วยความรู้สึกด้อยค่า ในประเพณีบุญเบิกฟ้า ชาวกูยใช้เป็นพื้นที่ของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กูยผ่านการแต่งกายด้วยชุดของชาวกูย พูดคุยด้วยภาษากูย ประเพณีบุญเบิกฟ้าของชาวกูยบ้านกูจากความหมายดั้งเดิมที่ต้องการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ กลายเป็นพื้นที่ของการสร้างความหมายภายใต้รัฐชาติไทยที่ต้องการสร้างความหนึ่งเดียวกันของผู้คนในรัฐ ไปสู่การช่วงชิงความหมายที่ชาวกูยใช้เป็นพื้นที่ของการฟื้นฟูอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นคนชาติพันธุ์กูย เชื่อมโยงและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายของชาวกูย อีกทั้งถูกใช้เป็นเวทีที่จะประกาศให้สังคมได้รับทราบถึงความเป็นคนไทยที่มีศักดิ์ศรีหากแต่มีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่แตกต่าง การสร้างความหมายดังกล่าวนี้ถือเป็นการช่วยให้เกิดการผ่อนคลายของกระแสความเป็นอื่นภายในชาติเดียวกันลงได้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ เมื่อชาวกูยบ้านกูได้อพยพมาอยู่รวมกันในที่แห่งใหม่ ทำให้ต้องสร้างข้อกำหนดทางสังคมขึ้นมาใหม่ที่ไม่ใช่การถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นตำนาน เรื่องเล่าและพิธีกรรมบนฐานความเข้าใจร่วมกัน แม้จะเป็นการจำแนกถึงตัวตนของความเป็นคนกูย แต่ก็เป็นการกำหนดให้แต่ละกลุ่มคนเคารพต่อกัน ลดความขัดแย้ง ประนีประนอมทางสังคม เป็นการต่อรองทางอำนาจและการสร้างพื้นที่ทางสังคมของบุคคลภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มคนอื่นๆ ตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ของชาวกูยบ้านกูยังสอนให้สมาชิกของชุมชนดำรงตนในสังคมด้วยความสุขพร้อมๆ กับการรับผิดชอบต่อความเป็นไปของชุมชนของตนเองด้วย

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

จากการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูยผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันชาวกูยบ้านกูยเผชิญกับการมีวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ชาวกูยบ้านกูยมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีตและได้สืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน แต่ก็มีปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตามแต่ละช่วงเวลา เพราะว่าชาวกูยบ้านกูยเองมีความต้องการที่จะปรับตัวให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการติดต่อกับคนต่างชาติพันธุ์ ชาวกูยบ้านกูยเองก็มีการปรับตัวเพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคม และชุมชนยังคงมีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ผ่านพิธีกรรม ความเชื่ออันเป็นอำนาจที่มีอิทธิพลเป็นแกนยึดโยงคนบ้านกูยเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืนและสันติสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัย พบว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กูยบ้านกูยผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและชุมชนทั้งในด้านสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ให้ความบันเทิง มีส่วนช่วยควบคุมและรักษาแบบแผนทางสังคมของชุมชน เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาทางสังคม อบรมกล่อมเกลาจิตใจ ให้เข้าใจในบรรพตฐานของสังคม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวอันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ที่สำคัญ คือองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่มบ้านกุ่มผ่านประวัติศาสตร์ ตำนานและเรื่องเล่าที่สะท้อนถึงคุณค่าและบทบาทหน้าที่ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยเพื่อการธำรงรักษา การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอติสันเพรส โปรดักส์.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2537). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคติชนวิทยา เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 8*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชานนท์ ไชยทองดี. (2558). *เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์กับการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ* (รายงานผลงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2544). *ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชนชาติฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- รัชณี กาวี และคณะ. (2558). *นิทาน ตำนาน ภูมินามและประวัติศาสตร์: บทบาทหน้าที่ คุณค่า และอัตลักษณ์ของชุมชนท่าผาปูน อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2545). *ทฤษฎีคติชนวิทยาวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิศรา จันทรทอง. (2537). *บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมของชาวกุ่มสำโรงทาบ อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2530). *ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค วิธีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Durkheim, E. (1964). *The Division of Labor in Society*. New York: Free Press.
- Seidenfaden, E. (1952). The Kui people of Cambodia and Siam. *Journal of the Siam Society*, 39(2), 144–180.